

Háttal kezdjük a mondatot

„Háttal nem kezdünk mondatot” – mondják a nyelvújelők. A nyelvészek azonban megnézik az adatokat, és ezek alapján vonják el a szabályokat. Milyen szabályt állapíthatunk meg a hát használatával kapcsolatban? „Általában háttal kezdjük a mondatot.”

Szabó Tamás Péter | 2010. december 8.

Már kisgyerekkorunkban javítanak minket a nagyobb testvéreink, a szüleink, a rokonaink, az óvónőink, a tanítóink, de akár a barátaink is. Magyartanároktól és diákoktól hallhatunk ilyeneket:

Alsó tagozatos diákok szóhasználata (Forrás: Szabó Tamás Péter)

- „háttal nem kezdünk mondatot”,
- „haval nem kezdhetünk mondatot” [!],
- „nincs olyan, hogy *de viszont!*”,
- „tatik, tetik nem használtatik”,
- „nincs olyan, hogy *ami*, hanem *amely!*” [!],
- „olyan nincs, hogy *Viszlát!*”,
- „ezt így nem mondjuk” stb.

Már egész kiskorban megtanuljuk, hogy ilyesmiket mondanak a beszédünkre – vagy mások beszédére. Szinte olyan természetesek lesznek a számunkra, mint amikor valaki azt mondja: „Egészségedre!”, miután tüsszentettünk. Aztán – szinte észrevétlenül – akár mi is elkezdünk ilyeneket mondani. (Erről aztán vagy leszokunk, vagy nem.)

A szó veszélyes fegyver

De miért mondunk ilyesmiket? Hiszen ezek a mondatok nem igazak. Ha igazak lehetnének, egyszerűen nem lenne miről azt mondani, hogy „nincs”.

Egyszerűen megtanuljuk, hogy szavaktól, szó szerkezetektől is idegesnek szokás lenni, aztán már mi is „allergiások kezdünk lenni” erre-arra. Ezt megtanuljuk kifejezni, majd lépéseket is teszünk azért, hogy ami minket zavar, az másokat is zavarjon. Így működik a nyelvi intolerancia.

De ennél többről lehet szó. Vannak ugyanis másfajta javítások is (ezek is diákoktól és tanároktól származnak):

- „jaj, hát szörnyű, már megint hogy beszélsz”,
- „hagyd már, mert nagyon idegesítő”,
- „na, drágám, ezt ne használd”,
- „figyelj, ezt ne így használd, mert...”,
- „azért tehát emberi nyelven, légy szíves”,
- „és ezt el tudnád mondani magyarul?” stb.

Ezekkel is jelezni szokás a másoknak, hogy valami miatt elégedetlenek vagyunk vele. De ezek nagyon sértő szavak, támadásként érthetőek.

Hetedik osztályos diákok szóhasználata (Forrás: Szabó Tamás Péter)

A támadó szándékot palástolja, ha valamilyen ideológia, valami racionálisnak ható körítés kíséretében jelennek meg a javítások. Ilyen ideológia az, hogy vannak a nyelvben „szükségtelen” elemek, amiket kerülni kell. Ez egy gyakran hangoztatott gondolat, az emberek megszokták, úgyhogy lehet rá hivatkozni. A „nincs olyan, hogy...” megfogalmazás szerint a feleslegesnek tartott elem annyira felesleges, hogy nem is kell vele foglalkozni, el kell felejtetni. Egyszerűen „nincs”. Így rögtön úgy tűnik, mintha nem a beszélővel vagy a beszélő stílusával lenne baj: udvariasabb azt mondani, hogy „*hát*tal nem kezdünk mondatot”, mint hogy „jaj, hát szörnyű, már megint hogy beszélsz”. És ha sokszor mondogatjuk valamire, hogy nincs, talán egyszer nem lesz – gondolhatnánk.

Létkérdés

A *hát* azonban van. A tiltása, megbélyegzése pedig különösen abszurd, mert ennek a szónak fontos funkciója van. Több nyelvész is foglalkozott ezzel a kérdéssel és arra jutottak, hogy ez a szó nem „töltelék” – mint ahogy nevezni szokták –, tehát nemcsak arra van, hogy „foglalja a helyet”, hanem a

A British Library a változatos angolért
Egyre több magyar iskola válik kétnyelvűvé a Beregszászi járásban
Hull és esik
Örmények az idegen tannyelvű iskolák ellen
145 nepáli nyelv védelmében

Hozzászólások (1):

1 peritus

2010. december 8. 13:16

A fentiekén túl engem rendkívül zavar a mindennapi szóhasználatban az igekötők ige elé való "kényszerítése".

Pl. a "nem oldható meg" szó szerkezet helyett a "nem megoldható", stb. használata.

[Válasz erre](#)

Hozzászólás szövege:

KÜLDÉS